

Képernyő

Hallgattam a tudósokat a Gondolkodóban, és azon gondolkodtam: vajon helyesen van-e ez így? Mármint az, hogy a nagytudású, szakmájukban igen tekintélyes emberek ennyire fegyelmeztet korrektséggel tesznek egymás mellé cáfolhatatlan tényeket, jelenségeket, s adnak érdelemmentes, pontos diagnózist a magyar tudományos élet jelenlegi állapotáról. Azon gondolkodtam, érthető-e mindenkinek, akiknek értenie kellene, hogy *kórképről* beszélnek, sürgős beavatkozást igénylő betegségekről; tudja-e a feszes mondatokból mindenki, akinek tudnia kellene, hogy *életről-halálról* van szó? Vajon nem lenne most hasznosabb; *emberibb* — inkább fékevesztetten kiabálni? Túlozni netán, a veszélyt a valóságosnál is nagyobbak láttatni, azért, hogy történjen végre valami?

Nem lenne jobb — mondtam magamban végül, mert az ember bizakodó, és arra gondol, a földökli akkor is *kimentődik*, ha csak egyetlen ember van a parton, és csapkodhat, *segítséghez*, fölemészthet utolsó erejét, ha lélek sincs, aki meglátná meghallaná. Végére tudatos

Kalandozó magyarok

lényeknek magyaráznak itten, ezzel a vaslogikával, ezek az okos, tényeket tisztelő, kissé fanyar, személyes érzeményeiket gyakorlottan visszaszorító emberek. Mint a jó diagnoszták, akiket nem bénít meg a rádöbbenés, hogy *istenem, ez még csak negyvenéves és már gyógyíthatatlan*, hanem inkább csak minden előfeltételt megadnak a terapeutának.

És hát kell-e több annál, értelmes-e bővebb magyarázat, mint ha azt halljuk: Magyarországon (és — nem mellesleg — egész Európában) mindenki azt hitte, a *torta* csak növekedni fog, folyamatosan, s a tudomány egyre nagyobb szeletekhez jut belőle. (Ugye tudjuk, hogy a pénzről van szó, a tortaszelet meg a kutatások finanszírozására szolgáló összeget jelenti.) Pedig csak egy-két *mignon* van — mondta a vasárnap esti műsorban *Tamás Pál* szociológus, az egyetlen a beszélgetők között, aki a komoly témához fura, életés hasonlatokat engedett meg magának. Egy másik képe szerint: *cseppek* vannak, mármint különféle, kutatást támogató pénzalapok. Apró pénzek. Cseppek, tenger helyett, de

ez még mindig jobb, mint a tócsa... *Pip-show* — rukkolt ki a legmerészebb kép-társítással; úgy vagyunk, mint a kelet-európai turista, aki *kiszabadulván*, erotikus kalandra vágyik, ám ahhoz nem bizonyul elégnek a turistaellátmány; a nagy, valódi, vágyott kaland helyett tehát: *kukkol*.

Lehet gondolkodni azon is, hogy mennyire sántít ez a hasonlat, csak úgy, mint a többi, vagy valamivel jobban, hogy a pénzhány hatása a tudományos életre olyanféle-e, mint a kukkolóé az ő erotikus magatartására, vagy hogy az édesszájúra miként hat a tortaszelet-he-lyett-mignon effektus...

De minek? Örülünk, hogy nem vészett még ki a *tény-és képérzékenysgünk*, és hagyjuk, is abba a sok beszédet, a *képeset*, meg a száraz *tényeset*. Szó, szó — volt elég. Vessük bele magunkat, *feleim*, egy nagy, erotikus kalandba, legalább próbáljuk ki a képességeinket, míg nem késő, míg *oly korb*a nem érünk hogy végzetesen és véglegesen a vágyak birodalmában marad, ami pedig életünk *természetes* része lehetett volna.

S. E.

Merre lépnek?

Szegedre is érkezett a Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezetének felhívása. Az is tény, hogy a pedagógusok különböző rétegei — felsőoktatásban dolgozók, óvónők, középiskolai tanárok szakoktatók — elégedetlenek. Aprópó tehát bőven kívánczik ahhoz, hogy megújuljon a Pedagógusok Szakszervezete. Az átalakulásról *Fabula Andrásnét*, a megyei bizottság titkárát kérdeztük.

— *Úgy tudom, szövet-séggé alakulnak.*

— Jelenleg az alapszervezetekben viták folynak. Ez is egy lehetőség. A tagság dönti el, mit akar. Abban van ráció, hogy jöj-jön létre az önálló felsőoktatási tanács, mellette működjenek az alsó- és középfokú érdekvédelmi szerv, és a kettő szövetségben álljon egymással. Sajnos, jelenleg a rétegigények nemigen tudnak megfogalmazódni.

— *Gondolom, a változás nem képzelhető el szervezeti átalakulás nélkül.*

— A szakmai csoportoknak, tagozatoknak szeretnénk teret nyitni. Ehhez természetesen szükségük lenne kezdeményezői jogra és egyéb jogosultságokra is. Az igényekhez kell idomulnia a megyei bizottságnak is.

— *Úgy érzem, a szakszervezeti munkában is elhatalmasodott a bizottsá-*

gosdi. Mi erről a véleménye?

— Nekünk szinte napon-ta, hetente kell új feladatokkal szembenéznünk. Bérkérdések, bruttószámi nehézségek, alacsony óradíjak... Ezért jobb volna feladatokhoz szerveződnünk. Lehetőséget látok az ad hoc-bizottságokban. Káros lenne viszont felszámolni a nyugdíjas és az ifjúsági tagozatokat. Ezek ugyanis fontos réteg-érdekeket képviselnek. A szorosan vett bizottsági munka átalakul, így egy fékkel kevesebb lesz.

— *Mennyire szervezik át a felső vezetést?*

— Nem illik nekem azt mondani, hogy a központi vezetőségünkben sokan vannak olyanok, akik csak hivatalból, formalisan vesznek részt a testület életében. Gondolom, nemsokára. Sokszor én is úgy érzem, nem tudom a rám bízott tizenkétezer dolgozó érdekét minden esetben képviselni. A felsőbb szervezetben is a differenciáltabb érdekvédelmet kell megvalósítani.

— *Igen ám, de fájdalmas és presztízsesztességet okozhat, ha valaki hivatalból nem kerül be egy vezető testületbe.*

— Az úgy érdeklődő ehhez mégiscsak ragaszkodniuk kell. Nincs szükség az örökös tagságra.

— *Milyen jogosultságokat szeretnének kivívni maguknak?*

— Az egyes rétegeknek teljes jogosultság kell.

— *Mi a véleménye a sztrájkjogról?*

— Egy munkahelyen lehetnek olyan igények, melyek csak úgy elégíthetők ki, ha a kollektíva a munkáltatót lépésre kényszeríti. Mondok egy példát. Agyréként hat, de igaz. Az egyik intézmény vezetője elhatározta, hogy júliusban és augusztusban nem fizeti ki az osztályfőnöki pótlékot. A dolgozók természetesen fellázadtak. A döntést megvették. Sorsukról majd a felsőbb szervek döntenek. Az igazgatói önkény ellen tehát időnként gyors és határozatos lehetne egy kollektíva sztrájkja.

— *Hogyan ítélik meg a béralkut?*

— A feladatokhoz igazodó bérezésre lenne szükség. Jelenleg negyvenöt forintot óradíjak vannak. Sajnos ez nem alku tárgya, ez tény.

— *Komoly kihívást jelent a TDDSZ. Milyen a viszonzás a szegedi felsőoktatásban az új szakszervezetnek?*

— Szerintem a szegedi felsőoktatás egyszerre reális és józan. Kivárják, mit ígér, mit nyújt a Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete. Aztán lépnek, vagy maradnak.

B. I.

Rólunk, tőlük, with love

Önöknek ott, Keleten nagyon tekintélyelvű társadalmak vannak — mondja *Jörgensen* úr, és ki meri állítani, hogy nem csakis szemes-beleegyező helyesléssel fogadható ez a mondat? Itt igen kérem, nekünk itt, Keleten tényleg, meglehetősen tekintélyelvű társadalmak vannak. És milyen szerencse, replikázhatnánk, hogy legalább önök ott, Nyugaton ily egyöntetű bizottsággal jelzik ezt vissza nekünk.

Ez utóbbi kitételt, gyanúsán biztos vagyok benne, pár évvel ezelőtt még legföljebb csak ha szigorúan ironikus összefüggésben hagyta volna kinyomtatni a szerkesztő. Mostanra viszont a leghatározottabban kell kijelentnem, hogy igenis, tényleg óriási szerencse, hogy vannak Nyugaton igencsak felkészült Kelet-Európa-kutatók, akik a szó szoros értelmében jóformán minden lényegeset tudnak rólunk, méghozzá többnyire az objektivitás kötelezően viselkedő köntösének szükség-szerűen jobbára bíráló céllal, „mintázataival”. (Mind-ez még akkor is tény, ha nekünk — minek tagadjuk — a teljesen elterjedt, „összregiósi jellegű” Kelet-Európa elnevezés helyett az igazi, a Közép-Európa sokkal jobban tetszik.)

Amit illetéknéppen rólunk, a nyugati „Keletesek” közölni tudnak, legalábbis hát jócskán megszívlelendő. *Herman József*, aki a dániai Esbjergben egy kerekasztal-beszélgetést folytatott a (hivatalos nevén) Kelet-Nyugati Kapcsolatok Kutatóközpontjában *Andreas Jörgensen* igazgatóval és *Jens Jörgen-Jensen* igazgatóhelyettes-sel — ráadásul térségünk reformjairól szól. Arról tehát; miként minősítenek hát eme összefüggésekben bennünket, milyen a megítélés a téren rólunk, tőlük? És méghozzá éppen a legaktuálisabb ügyekben.

A Kossuth adón csütörtökön este sugárzott (és a héten szerdán megismétlendő) program kezdetén hallhatuk, a dániai intézetben a falon található *Gorbacsov*-plakátot kommentálva: nem divatból van szó, ama plakát — nyilván egyféle sürített metaforaként — az elmúlt három évtized legfontosabb feladatait is jelzi, jelképezi. (Hadd tegyem hozzá gyor-

san: elsősorban nem is ott!) Még ennél is figyelemre méltóbbak voltak a válaszok arra a kérdésre, hogy vajon miként hatottak az utóbbi egy-másfél év változásai a „Keletkutatók” munkájára? A megállapítások és a jó tanácsok pedig, melyek a kérdés kapcsán tőlük érkeztek, mondjuk a nemzeti hagyományok messzemenő, a mostaninál is számottevőbb figyelembevételéről, az autonóm, független szakszervezetek éppenséggel közép-európai (szocialista, szociáldemokrata jellegű) hagyományairól, vagy éppen a tervezés bizonyos fokig éppen-hogy Nyugaton is nélkülözhetetlen módszertanáról — mindenféle továbbképző szemináriumon melegen ajánlhatom alkalmazásukat.

Amikor *Jörgensen* és *Jensen* urat a kelet-európai reformok esélyeiről kérdezte *Herman József*, és megha-

Rádiófigyelő

lottam a már-már a mi vezetőinket idéző, több mint diplomatikusan választ („ez nagyon-nagyon politikai kérdés”) — bevallom, megjedtem. Csak nem? Csak nem épp e legfontosabb kérdés kapcsán hagy most alább a jóindulat, és közli velünk a bennünket oly jól ismerő, hogy... Am rövidesen megnyugtattak: Nem lehet visszatérni a breznjevizmussal módszereihez, mondták. És a reformpolitikát kombinálni kell a szociálpolitikával. És meg kell szerezni az ipari munkásság tényleges támogatását. És... és még mielőtt vád érne, hogy holmi sanda mérsárolásként az utóbbi hónapok hazai dokumentumait idézgetem, büntetőjogi felelősségem tudatában gyorsan bejelentem: ezt is mind ők mondták. Pontosabban: ők üzenték. Rólunk, nekünk, tőlük, jóindulattal, sőt, szeretettel, mondhatni, with love. Biztosan tudják is, miért.

Domonkos László

Évadzáró a szimfonikusoknál

Tavaly szeptember elsején kezdődött és tegnap zárult az évad a *Szegedi Szimfonikus Zenekarnál*; a tegnapi évadzárón *Szelecsán István* zenekari titkár számolt be arról, hogy bár sok munkával teli, nehéz évadot zártak, a zenekar egyik tagja nem érte el a maximálisan lehetséges évi szolgálatszámot. A legszűfoltabb három hónap az október, a november és a március volt; összesen 89 operában és baletben működött közre a zenekar (tizenegy külföldi előadáson), huszonhat filmharmóniai hangversenyük volt. Az évad legnagyobb gondja: rövid idő alatt hat hegedűs vált ki az együttesből (bárha többségük örömteli okok miatt — gyermekgondozási szabadságra mentek), s vonós létszám ilyen mértékű megcsappanását akár a világ legjobb zenekarai is megéreznék. Egyébként is szinte kilátástalan a zenészek utánpótlásának folyamatos biztosítása: a főiskolán végzetek inkább választják a tanári pályát, érthetően, hiszen míg a ze-neiskolában 5200 forint a kezdőfizetésük, a zenekarnál — ugyanazzal a diplomával

— csak 4400-at kaphatnak. A zenekari titkár a megoldatlanságok közé sorolta a hangszerek beszerzésének gondját is; a Triál úgy fogad el megrendelést, ha megvan hozzá a valuta. Viszont a cégnek is, a tanácsnak is köztudomásúan igen korlátozott a valutakerete.

Az öröndetesebb eseményekről szólva a titkár elmondta, hogy *Nagy Zsolt* tubaművész az NDK-ban rendezett nemzetközi versenyen az előkelő nyolcadik helyezést érte el. Három új tagja lett a zenekarnak: *Komáromi István* brácsás, *Kőrösy Györgyi* csellista és *Kálmán János*, akinek a vadászkiűrt a hangszere. A szezon említésre érdemes eseménye volt a szakszervezeti vezetőség újjáalakítása, hiszen *Bódi Béla*, a volt szakszervezeti titkár zenekari felügyelő lett; az új szakszervezeti elnök *Szöllősy József* koncertmester, a titkár pedig *Lajos István*.

Oberfrank Géza főzeneigazgató, a szimfonikus zenekar művészeti vezetője nagyon hasznosnak minősítette az évadot, és megköszönte a zenekar tagjainak a helytállást, és a színvonalas szakmai munkát.

A színház jövő évi műsorterve

Az évadzáró társulati ülésről szóló (szombati számunkban megjelent) tudósításunkban — hely hiányában — nem tudtuk közölni az új műsortervet és az új tagok névsorát. Íme: augusztus 1-jétől hat frissen végzett színész lesz a Szegedi Nemzeti Színház tagja: *Bede Fazekas Annamária*, *Hegedűs Zoltán*, *Juhász Károly*, *Lipicz Zsolt*, *Olasz Agnes* és *Szervét Tibor*. Ide szerződött *Zalaegerszegről* — követve a szegedi színház művészeti vezetőjét, *Ruszt Józsefet* — *Barta Mária* és *Szakács Eszter*. Mindkét művészt jól ismeri a szegedi publikum, hiszen *Barta Mária* hosszabb, *Szakács Eszter* rövidebb ideig

— volt már vezető színésze színházunknak. *Aron László* a József Attila Színházból szerződött Szegedre, *Dálnoky Erzsébet* pedig a szatmáriból, *Teliha Péter* dramaturg most végzett a főiskolán. *Kiss Domokos* magánénekes is romániai társulattól, a kolozsvári operától jött. *Koczka Ferenc* karmester eddig is sok színlal kötődött a szegedi operatársulathoz, immár szerződés is köti. Az új igazgató *Gyüdi Sándor*, akit Szeged kóruséletének kísérő már jól ismernek. Egyelőre három magántáncos, *Eliás Zsuzsa*, *Kiss Stefánia*, *Prepiliczay Annamária* erősíti a balettegyüttest.

Nagy László igazgató a társulati ülésen elmondta, hogy az új évad első prózai és operabemutatójának már megkezdődtek a próbái: *Kapás Dező* rendező irányításával a Kiszínházba tervezett *Ödön von Horváth*-darab, a *Huza-vona* színpadra állításának előkészületei folynak. A prózai tagozat négy bemutatóját tervezik a nagyszínházba: *Shakespeare Lear királyát* — vagy egy magyar bemutatót, *A köztű ember fia* című *Jókai*-regény adaptációját, *Kornis Mihály* *Bűntetése* című darabját (stúdióelőadásaként), és a nagyoperettet, *Lehár Vig özvegyét*. Mivel a korábban megszokottnál több vendégművész szegedi szereplésére számíthatunk az új szezonban, egyelőre szigorúan a *Köztű* beszélhetünk: *Köztű* szerint *Esztergályos haller Éva* által tervezett *Károly*, az elsősorban tévé-

műveiből ismert rendező „jegyzí” az operettet, *Korcsma György* a Jókai-adaptációt, és *Ruszt József* a másik két bemutatót. A Kiszínházban a már emlegetett *Ödön von Horváth*-premier mellett a musicalterv: az *Oliver*, *Lionel Bart* műve; aztán egy mai könyvszenzáció, *Alekszej Ribakov*: *Az Arbat meséi* című, a sztálinizmus természetrajzát dokumentáló regényének színpadi változata — *Ruszt József* rendezésében; végül: vagy *Janus Glowacki* *Csótányvadászata*, vagy *Bohumil Hrabal* — *Vaclav Nyult*: *Szigorian ellenőrzött vonatok*ja kerül a kiszínházi színpadra.

Az opera — mint már többször közöltük — *Offenbach*: *Hoffmann meséivel* nyit, ezzel megy a társulat jövőre a nyugat-európai turnéra. A tavaszi bemutató: *Mozart*: *Don Giovanni* — *Kerényi Miklós* *Gábor* rendezésében. A tervezett felújítások: *Donizetti*: *Szerelmi bájital*; *Mozart*: *Così fan tutte*; *Wagner*: *A bolygó hollandi*; *Verdi*: *Alarcónsból*, *Otello*; *Erkel*: *Bánk bán* és valóságilag Szokolay Sándor operája, a *Vérnász*.

Az idén alakult balettegyüttes nagyratörő terveit között nemcsak egy kamaraművekből összeállított bemutató szerepel (benne *Imre Zoltán*, *Csarnóy Katalin*, *Móger Ildikó*, *Krámer György* és *Seregi László* koreográfiái), hanem *Csajtervekről* beszélhetünk: *Köztű* szerint *Esztergályos haller Éva* által tervezett *Károly*, az elsősorban tévé-

Könyvheti programok

Ismét lesz *Könyvről könyv*ért fejtörőjáték ma, kedden délután 2 órakor az idegen nyelvű könyvesboltban. Délután 3 órakor a Móra Ferenc Múzeum Lucs-termében *Csizmazia György* mutatja be *Richter Ilona* grafikusművészt és a könyvhétre megjelent, *Egy cseppben a tenger* című könyvét, amely a rendezvény idején a mű-

zeumban megvásárolható — a művész pedig a könyvpremier után dedikál. Este 7 órai kezdettel a November 7. Művelődési Házban *A sárkányrepülő szívverései* címmel *Fenyvesi Félix* *Lajos* költőit estjét rendezik meg, közreműködik a szerző, valamint *Beslin Anita*, *Kiss Ernő*, és *Tegzes Miklós*.